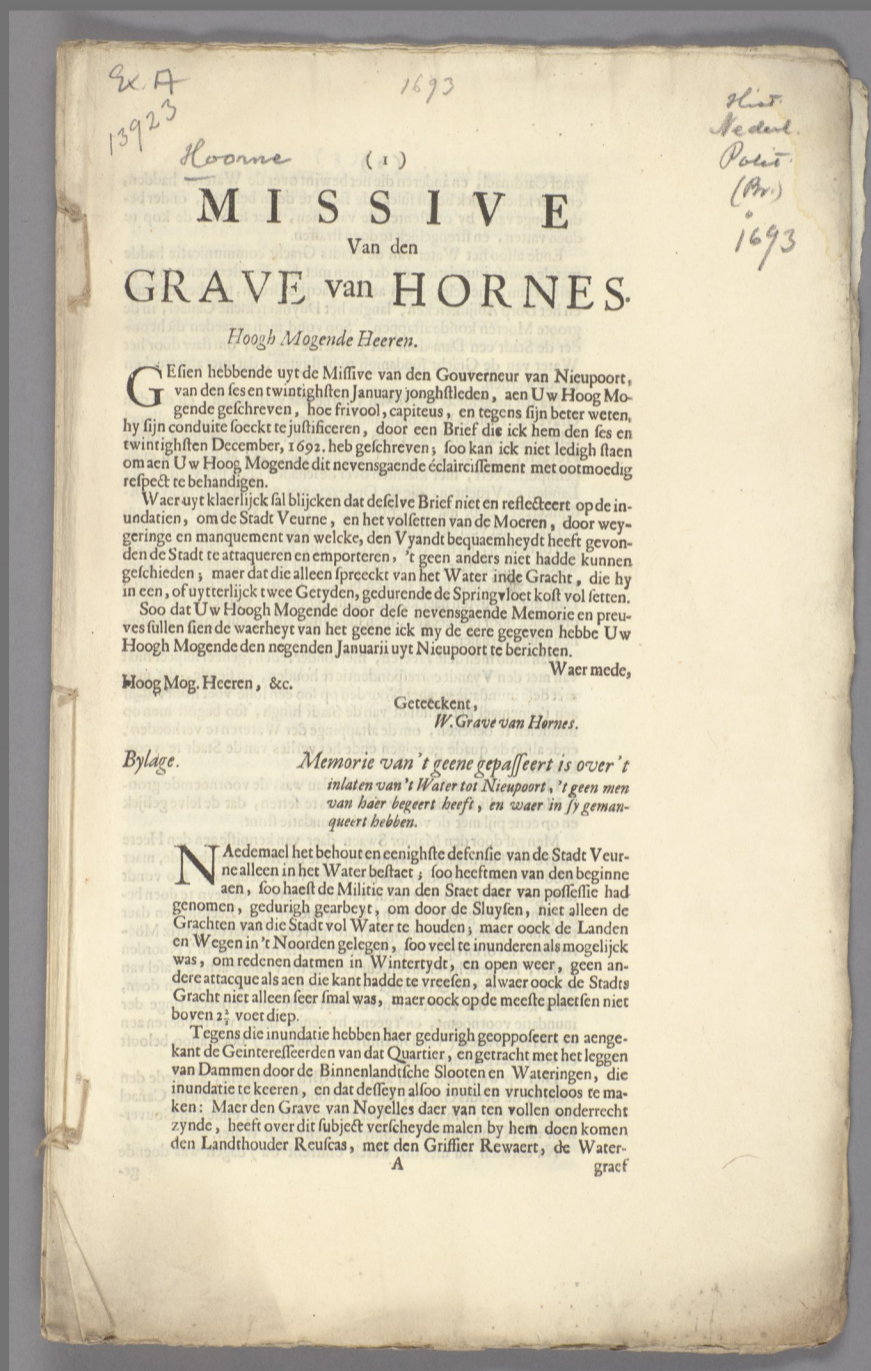

Hoorne, Willem / graaf van, d. 1694

Missive van den grave van Hornes.

Tryck // / I25 B 14 c Br. 1693 Fol.

Tillkomstår 1693.

Digitaliserad år 2019

National Library
of Sweden

9k A
13923

1693

Hist
Ned. l.
Polit.
(Pr.)
1693

Hoorne (1)

M I S S I V E

Van den

GRAVE van HORNES.

Hoogh Mogende Heeren.

GEsien hebbende uyt de Missive van den Gouverneur van Nieupoort, van den ses en twintighsten January jonghstleden, aen Uw Hoog Mogende geschreven, hoe frivol, capiteus, en tegens sijn beter weten, hy sijn conduite soeckt te justificeren, door een Brief die ick hem den ses en twintighsten December, 1692. heb geschreven; soo kan ick niet ledigh staen om aen Uw Hoog Mogende dit nevensgaende éclaircissement met ootmoedig respect te behandigen.

Waer uyt klaerlijck sal blijcken dat deselve Brief niet en reflecteert op de inundation, om de Stadt Veurne, en het volsetten van de Moeren, door weygeringe en manquement van welcke, den Vyandt bequaemheydt heeft gevonden de Stadt te attraqueren en emporter, 't geen anders niet hadde kunnen geschieden; maer dat die alleen spreekt van het Water inde Gracht, die hy in een, of uytterlijck twee Getyden, gedurende de Springvloet kost vol setten.

Soo dat Uw Hoogh Mogende door dese nevensgaende Memorie en preuves sullen sien de waerheyte van het geene ick my de eere gegeven hebbe Uw Hoogh Mogende den negenden Januarii uyt Nieupoort te berichten.

Waer mede,

Hoog Mog. Heeren, &c.

Geteeckent,

W. Grave van Hornes.

Bylage.

Memorie van 't geene gepasseert is over 't inlaten van 't Water tot Nieupoort, 't geen men van haer begeert heeft, en waer in sy gemanqueert hebben.

NAedemael het behout en eenighste defensie van de Stadt Veurne alleen in het Water bestaet; soo heeftmen van den beginne aen, soo haest de Militie van den Straet daer van possessie had genomen, gedurigh gearbeyt, om door de Sluysen, niet alleen de Grachten van die Stadt vol Water te houden; maer oock de Landen en Wegen in 't Noorden gelegen, soo veel te inunderen als mogelijk was, om redenen datmen in Wintertydt, en open weer, geen andere attacque als aen die kant hadde te vreesen, alwaer oock de Stadts Gracht niet alleen seer smal was, maer oock op de meeste plaetsen niet boven 2 $\frac{1}{2}$ voet diep.

Tegens die inundatie hebben haer gedurigh geopposeert en aengenant de Geinteresseerden van dat Quartier, en getracht met het leggen van Dammen door de Binnenlandtsche Slooten en Wateringen, die inundatie te keeren, en dat desseyn alsoo inutil en vruchteloos te maken: Maer den Grave van Noyelles daer van ten vollen onderrecht zynde, heeft over dit subject verscheyde malen by hem doen komen den Landthouder Reufcas, met den Griffier Rewaert, de Water-

A

graef

(2)

graef Cardinael, en anderen die het bewint over de Wateren hadden, en haer fcherpelyck belaft fulcks de facto te doen beletten, onder bedreyginge van, by ontftenteniſſe van dien, haer ſelfs by de kop te doen vatten, en ſtregelyck te doen ſtraffen.

Ende alſoo het Water van de Stadts Gracht communicatie hadde met de voorſz inundatie, en dat men met het doorſteecken van ſeeckeren Dam, die gelegen was aen de Jacqjes Brugh, tuſſichen de Stadt en het Dorp Adijnkercken, langhs het Duynkerckſche Canael, in de groote Moeren konde aftappen. Soo vond men geraeden dicht onder de Stadt een Dam door het Canael te leggen, om daer door het Water van de Gracht ſoodanigh te beſluyten, dat niet afgetrocken konde werden.

Na dat nugemelte Grave van Veurne was vertrocken, en dat den Grave van Hornes het Commando by ſyne abſentie aen den Collonel Scheltinga hadde ghelaten; ſoo wierdt den ſelven door den Griffier Hevaert, ende Water-Graef Cardinael dagelijcks aengelopen ende geimportuneert, met klachten over de ſchaden ende het verderf der Landen en Vruchten, die de Opgezetenen van het Quartier van Adijnkercken door het Water quamen te lyden, verſoeckende inſtantlyck en met veel empreſſement om den Dam aen Jacjes-Brugh te mogen opnemen, en het Water in de groote Moeren te laten afloopen, welck verſoeck haer niet alleen t'elckens plat wierdt afgeſlagen, maer men dreyghde haer noch daer en boven, dat in gevalle den gemelten Dam met of buyten haer kennis quam geopent te werden, of wel by ongeluck door te breecken, men ſulcks met alle vigeur op hare Perſoonen ſoude verhalen.

Dan alſoo men deſe Heeren, niet ſonder reden, geheel ſuſpect hielt van met den Vyandt correspondentie te houden, en ſiende, dat men met deſe inundatie van het Noorden op ſoo een loſſe voet ſtont, daer aen t'eenmael het behoudt van de Stadt hingh, ſoo begoft men op middelen te dencken, om de aftappinge der Wateren te verhoeden, ende alſoo de quade gevolgen ende het verlies van de Stadt te voorkomen.

Het eenighſte en ſeeckerſte middel dan was, de voornoemde groote Moeren ſelfs in tijds ſoo vol Waters te ſetten, dat de ſelve gelijk en op eene pijl met de voornoemde inundatie ſtont.

Mengaf door den Majoor Swaen daer van kenniſſe aen den Heere Grave van Hornes tot Dicxmuyden, die het ſelve approbeerde, maer alſoo daer toe van noden was het Water van Nieupoort, ſoo vondt men geraden den Gouverneur van die Plaets dat deſſeyn te doen begrypen en voor goet te keuren; ten eynde hy ſyne Zee-Sluyſen daer toe wilde openen en geduyrigh Water geven, tot dat de voorſz Moeren ſouden vol en op eene peyl met de voorſz inundatie in 't Noorden weſen, het gene hy Gouverneur (zijnde tot Veurne aen de Tafel van den Commandeur Scheltinga) niet alleen beloofde te ſullen doen, maer keurde dat voornemen voor het beſte tot verſeekeringe der inundatie voornoemt, en 't geene hy eenige dagen van te vooren aen den Major Swaen (van Dicxmuyden komende) oock alſoo beloofte en voorgoet gekeurt hadde.

Hier op wiert den Dam aen Jacjes-Brugh geopent, als mede den Dam by de Stadts Gracht, die men door het Duynkerckſche Canael hadde gelecht, om redenen hier vooren verhaelt, ende den Gouverneur van Nieupoort ſette de Sluyſen open en gaf Water.

Na dat men nu met dit werck omtrent 6 a 7 dagen was doende ge-

geweelt, en
gewallen, ſo
hier over in
Dorpen van
leggende om
bacht, ſooda
met t'ſamen d
waren gewe
t'eenmael do
Hier op ſch
den Grave van

Hoog

IN gevolge
toegebracht
ſen van Nie
Dammen heb
den anderen a
verſeekeringe
anderen oock
ten eerſten, ſ
ter altijd drie
ende dat van
Vyandt t'een
Wateren da
anderen, da
vele Landery
en ſelfs tot in
dronken en ge
die den Vyand
Troupes, die
welen te deloge
wegen daer al
ſy in hare geſta
grote Calliet
de Landeryen,
verneur van Ni
ge andere noot
pel, alle deſel
der Water ſet
aende Schuyt
ſteecken.

Deſen Brief
muyden afgeva
dat het Water v
by kreegh men

(3)

geweest, en dat het Water in de Moeren al bynae twee voeten was gewassen, sookreegh men Advysen en kondtschap, dat de Franschen hier over in die Quartieren seer geallarmeert waren, als mede, dat de Dorpen van Grivelden, Uxzum, Waerhem ende Volckers-werven, leggende omtrent Wynoxbergen in de Casselerie van Bergeu Ambacht, soodanigh met Water waren belopen, dat de Opgezetenen met t'samen de Fransche Militie, aldaer gecantonneert, genoodtsaecht waren geweest te delogeren, mitsgaders dat de Fouragie en besaeyde t'eenemaal door 't Water wierde bedorven en geruineert.

Hier op schreef den Colonel Reynhardt en Capiteyn Vleugels aen den Grave van Hornes dese volgende.

Veurne den 31 October 1692.

Hoogh-gebooren Heer en Graef.

In gevolge d'ordre van U Excellentie, ons door den Majoor Swaen toegebracht, soo zijn Wy dagelijks doende, om met de Zee-Sluyfen van Nieupoort de Moeren vol Water te setten, daer toe wy twee Dammen hebben geopent, den eenen aen de Stadts Gracht alhier, en den anderen aen Jacjes-Brugh; wy konnen volgens de rapporten en verseeckeringen van Luyden hun des verstaende ons hier door onder anderen oock verseeckeren van dese twee considerable effecten; Als ten eersten, soo wanneer de Moeren vol Water zijn, welckers Water altijd drie en een half voet en lager heeft gestaen als onse Gracht, ende dat van het geheele Noorder-gedeelte van dese Stadt den Vyandt t'eenemaal de macht sal werden benomen, om onsoyt die Wateren daer langhs heen af te leyden of te benemen; Ten anderen, dat met het volsetten van de voorschreve Moeren, vele Landeryen en Parochien, omtrent Wynoxbergen, Honscoten, en selfs tot inde Linien (soo als men ons bericht,) soodanigh staen verdronken en geruineert te werden, dat boven de merckelijcke schade, die den Vyandt daer door sal komen te lyden, oock selfs de Fransche Troupes, die bereyds aldaer gecantonneert sijn, genootsaecht sullen wesen te delogeren, en haer elders anders te retireren, en verders de wegen daer alomme soodanigh onbruyckbaer worden gemaect, dat sy in hare gestadige mouvementen gedwongen sullen zyn altydt de groote Cassye te moeten houden. En wat nu belangt d'inundatie van de Landeryen, in 't Zuyden van dese Stadt, soo heeft Ons den Gouverneur van Nieupoort verseeckert, dat in cas van Belegeringe of eenige andere noot, hy met het doorsteeken van den Dam by Rams-cappel, alle deselve Landeryen in drie of vier Getyen t'eenemaal kan onder Water setten, daer toe wy, om sulcks te faciliteren, den Dam aende Schuyts-brugge, anderhalf uyr van hier, hadden doen doorsteeken.

Waer mede,

Was geteekent,

T. Rheynhardt.

J. Vleugels.

Desen Brief was nauwelijcks aen den Grave van Hornes nae Dixmuyden afgevaerdicht, of men bemerkte met groote ontsteltenisse, dat het Water van Nieupoort niet meer en volghde als voor heen, daer by kreegh men verseeckerde kondtschap, dat den Gouverneur de

Zee-

(4)

Zee-fluyfen geslooten hield; waer op men aenstonds een Expressen na Nieupoort affond, met een Brief aenden Colonel Reynhard, aen den Gouverneur aldaer, om de oorfaeck van soo een subiten veranderinge te mogen weten; waer op hy's anderen daeghs, zijnde den eersten November dit volgende aen den Collonel Reynhard per Missive tot antwoordt toevoegde:

MONSIEUR,

Comme ce que vous entreprenez asteur est hors de ma connoissance, & hors de ce que nous avons accordé avec Monsr. de Scheltinga, je vous declare, que presentement je ne vous donneray pas de l'eau, que pour tenir vos fosses en bon estat, & en cas, que les Ennemis vous en donnent occasion de craindre une siege, je vous donneray les eaux pour inunder a une demy Lieue la Ville, ce qui est fort facile, selon nostre project, parce que c'est moy qui doit respondre de tous les represailles que l'on puisse faire au pays de mon Maistre, & de tous les interessez des particuliers, comme la Personne a qui on a confit ces Escluses. Je suis

MONSIEUR,

*Vostre treshumble & tresobeis-
sant Serviteur,*

Nieupoort den eersten
November, 1692.

Signé,

d' Aguiar.

Dit declaratoir antwoordt verweckte wederom een nieuwe verbaest- heyt, siende soo een salutair werck, en tot dus verre geavanceert, t'eenemael verydelt, en het behout van de Stadt Veurne by gevolge afhankelijk aen het welgevallen van den Gouverneur van Nieupoort, des vondt men geraden aenstonts per poste daer van kennisse te geven aen den Grave van Hornes, in hoope dat door sijne autoriteyt dat werck noch tot effect soude werden gebracht, waeromme men ondertusschen de geopende Dammen in staet liet, en op den derden dito in de morgenstont soo wierdt noch daer en boven den Oversten Reynhard, en den Major Swaen, naer Dixmuyden gefonden, omme met opgemelten Grave van Hornes over dese saecke mondelingh te spreecken, met last dat sy en passant tot Nieupoort den Gouverneur sericuselijc soudent sommeren over het geconvenieerde aen de Tafel van den Commandeur Scheltinga, en hem wyders voor oogen te stellen het Danger, daer in de Stadt van Veurne door alfulcke proceduyren wierdt gestelt, waer op den gemelten Commandeur Scheltinga omtrent den middag desen volgende Brief van den Oversten Rheyhard ende Major Swaen tot antwoordt ontfangh.

MONSIEUR,

Monsr. Swaen, & moy nous avons parlé avec Monsr. le Gouverneur, touchant les eaux, mais il dit rondement qu'il ne veut donner plus de l'eau, d'aller dans le Moeren, mais bien pour romplir les fosses, il faut donc fermer nostre fosse, car on ne sait pas ce que peut arriver, il dit, il ne feray plus rien sans ordre de son Altesse de Baviere, Il vient un Deserteur de l'Abbaye des Dunes, qui dit qu'il y a 200 hommes, 100 dans l'Abbaye, & 100. dans un autre endroit, nous sommes de tout nostre Cœur.

Vostre treshumble, &c.

Signé,

T. Rhyhard.

H. Swaen.

*Je vous donneray trois plaines marées en suite pour
remplir les fosses.*

Den

(5)

Den selven dag quam den Oversten Rhynhart, nadat tot drie uyren met den Grave van Hornes hadde geaboucheert, te rugge tot Veurne, en seyde dat in 't passeren van Nieupoort, aenden Gouverneur hadde bekend gemaect, dat den Grave van Hornes des anderen daeghs aldaer soude wesen, ende als hy hem vervolgens vraeghde, dat by al dien gemelten Grave van Hornes nader over 't voorsz subject quam te sprecken, of hy als dan geen Water soude geven? Hy Gouverneur daer op kortelijck hadde geantwoort, noch voor hem, noch voor uw niet: En als hy Overste Reynhard repliceerde, soo moeten wy onse Dammen dan weder toemaecten, hadde hy gefeght, ja: De Dammen moeten toegemaect zyn, voor en aleer ick Water tot het volsetten van de Stadts Grachten sal geven.

Oock rapporteerden den Oversten Rhijnhard, en Majoor Swaen, dat hunden Gouverneur des morgens hadde gefeght, dat ingevalle hem over dit subject yets van wegens het Hof, of den Cheurvorst selfs wierde geordonneert, hy dat in geen en deele soude doen, ten sy men altoorens sijne redenen hadde ingenomen.

Des anderen daeghs, zijnde den vierden Dito, arriveerde den Grave van Hornes tot Veurne, nadat sich tot Nieupoort ettelijcke uyren opgehouden hadde, om den Gouverneur te persuaderen van het Water, tot volsettinge der Moeren, door de Sluysen in te laten, was nochtans alles te vergeefs, en declareerde vorders den Gouverneur geen meer Water te sullen geven, als alleen om onse Grachten vol te setten: Weynigh dagen daer naer quam den Gouverneur van Nieupoort, op 't versoek des Graven van Hornes tot Veurne, en wierdt op nieuws door den selven over dat subject aengesproocken, en getoont de nootsaekelijckheit daer van, allegerende onder andere redenen, en vertoonende dat het eerste dat den Vyandt doen soude, als hy de Stadt Veurne wilde aentasten, soude wesen een Dam tot Wulpen te slaen, waer door belet konde werden dat geen Water meer van Nieupoort naer Veurne soude kunnen komen, en daer en boven, het geene daer alreede stondt, lichtelijck daer van getrocken en afgeleyt.

Waer op den Gouverneur van Nieupoort antwoorden, dat hem den Vyandt nimmermeer konde beletten, het zy door het leggen van een Dam tot Wulpen, of anders van de Stadt van Veurne altoos ronts omme te inunderen, jae oock het Water soo hoogh te brengen, dat hy het uytterlijck in vier geteyen tot op de Marct setten koste.

Dit wierde als doen door die van de Regeringe van de Stadt ende Ambachte van Veurne mede heel positief geaffirmeert ende gesustineert.

En alsoo den Gouverneur van Nieupoort niet te verletten was, en geen meer Water als tot volsettingh van de Grachten wilde geven, soo heeft men de geopende Dammen wederom moeten toemaecten, om het Water in de Grachten te behouden; dogh niet-tegenstaende alle dese verseeckeringen die den Gouverneur van Nieupoort, ende die van de Magistraet van de Stad en Ambachte van Veurne quam te doen in manieren als vooren verhaelt, soo heeft den Grave van Hornes daer op niet gerust geweest, maer den twaelfden November naer Brussel geschreven, om een ordre van den Churvorst aen den Gouverneur van Nieupoort te hebben, ten eynde hy soo veel Water soude inlaten, als hy Heere Grave soude oordeelen tot securiteyt van de Stadt van Veurne van noden te hebben, als uyt de volgende Copye van den Brief blijktt.

B

7e

(6)

*J*E suis aussi obligé de vous dire Mons. qu'il importe extrêmement pour la seureté de cette Place que Monsieur le Gouverneur de Nieupoort aye un ordre de son Altesse Electorale de donner de l'eau quand je luy en Demanderay, il est vray, qu'il n'en refuse point quand il s'agit de remplir nos fossées, mais selon mon opinion il est trop difficile en cela, quand il s'agit d'en avoir pour nostre plus grande seureté & pour incommoder les ennemis dans leurs Quartiers, m'alleguant de ne le pouvoir faire sans un ordre expres de la Cour, &c.

Doch dit alles mede sonder eenigh effect.

Waer door nu soo een nodigh en salutair werck is gestremt geworden, blijkt uyt den geintercipieerden Brieff door den Collonel Scheltinga, aen den Grave van Hornes behandicht, ende in beyder tegenwoordigheydt aen den Secretaris de Graef gegeven, om de selve te copieren.

Desen Brief was geschreven uyt Brussel den elfden November van de Gedeputeerdens der Stadt en Ambacht van Veurne aen hare Principalen, inhoudende.

Brussel den elfden November 1692,

Ten seven uyren t'savonts.

Edele, Weerde en Voorzienige Heeren.

WY arriveerden andermael binnen dese Stadt Saturdag den 8. deser Maent, omtrent ten thien uyren savonts, s'anderen daeghs den negenden hadden wy Audientie by den Chef-President ende Baron van Coxu, aen wien wy de eer hadden in het langh voort te houden de ruineuse effecten ende desolatie staende te volgen uyt het inlaten der Zee-Wateren in de Moeren, uyt het inunderen van de Landen gelegen tusschen de Duynen ende de Vaerten van Nieupoort ende Duynkercken, en by faute van te kunnen af-trecken de Winter-Wateren uyt het Bloote, ende gaven op dat subject in handen van den Chef-President een Requeste met een ample deductie, addresserende aen den Koningh en sijn Raedt van State, dede noch dien dagh devoir om Audientie te hebben by den Graef van Bergheyck, dan sonder effect, midts hy te seer geoccupeert was.

Gisteren den thienden deser is onse Requeste gesien geweest by den Raedt van State, en wy hebben advis datter geresolveert is een favorable consulte aen Sijn Hoogheydt, dragende, dat de inundatie daer van wy klagen nodigh zijn belet te werden, ende dat over sulcks daer over soude moeten geschreven werden aen den Graef van Hornes, en den Gouverneur van Nieupoort.

Geteeckent,

Reuskas,

Vander Kruyssen.

Nu soo is het waercheynelijck dat de Heeren van den Rade van State tot Brussel soodanigh consulte aen sijn Chur Furstelijcke Doorluchtigheydt niet sullen gegeven hebben op het simpel te kennen geven van die Gedeputeerdens, indien de overgeleverde deductie niet geaccompagneert waer geweest met een positief declaratoir, behelsende de confirmatie van die stellinge in haer ample deductie geposeert van die geene, waer van zy ten opsichte van hare kennisse en getrouwigheydt volkomen geperfuadeert waren, en die van de Werckingen van de Sluysen van Nieupoort kosten responderen. En

‡—‡ *Dit te voegen op Fol. 7. achter de 15. regul.*

Ondertuffchen evenwel wierdt den gemelten Grave van Hornes dagelijcks moyelijck gevallen met geduyrige klachten van den Landthouder Ruefcas, Water-graef Cardinael, Pensionaris vander Cruycken ende andere, wegens de groote fchade, die de Opgezetenen langhs het Canael, genaemt de Prooft-dijck, aen hare Landeryen en 't bezaeyde quamen te lijden, als zijnde door het Hemel-water meeft verdroncken; verfoeckende by Miffive, dat den Gouverneur van Nieupoort, met het openen van fijne Zee-Sluyfen; haer daet van mochte ontlasten. Maer den Grave van Hornes heeft het felve abfolutelijck geweygert: Dit heeft haer bewogen, hun wederom op het nieuw te adresseren aen den Collonel Rynhart, Capiteyn Vleugels, als mede aen den Collonel St. Amandt ende andere, haer soeckende met veele schoone woorden, beloften, ende selfs aanbiedinge van groote fomme geldts te perfuaderen, ten eynde op haer goedt rapport ende voorpraeck den Grave van Hornes daer toe mochte werden gedifponeert; dan sulcks niet kunnende obtineren, soo zyn fy op den vyfden December, geadfifteert met den Gouverneur van Nieupoort, ende een Gedeputeerde van 't Brughfche Vrye, om haer te appuyeren, wederom by den Grave van Hornes gekomen, hem instantelijck verfoeckende, dat doch den Ramfchappelfchen Damgeopent, en de voorfz Wateren, tot voorkominge van de totale ruine hunner Opgezetenen, hoe eer, hoe liever, mochten afgetrocken werden, en dat fy, om te verhoeden dat het Water van de Stadts Gracht van Veurne daer door niet en soude komen te verminderen, selfs op haren kosten tot Wulpen een Dam door 't Canael van Nieupoort fouden flaen.

Hier is noch voor aenmerkinge by te voegen, dat, als de Conferentie was ge-eyndight, waer in den Overften Rhijnhardt ende Capiteyn Vleugels met den Gouverneur van Nieupoort, over 't leggen van de Separatie-Dam tot Wulpen, seer hadden gehacquetteert, ende dat men altemael in de Eet-Zael, benevens veel ander Gefelschap by een stontd, degemelte Gouverneur van Nieupoort met den Overften Rijnhardt over dat subject wederom in discours geraeckte; dat gemelten Overfte rondt uyt seyde, liever alle syne Charges te willen quiteren, als daer toe fijn advis geven, het geen den Gouverneur voornoemt soo euvel opnam, dat hy sich met grammen moede om draeyde, ende sonder verders yets te spreken, van hem afscheyde.

Het verfoeck dan van de voornoemde Heeren ten eenemael by den Grave van Hornes afgeslagen zynde, soo hebben die van de Magistraet hun daer over niet gerebutteeert, maer gecontinueert, daeromme noch dagelijcks sterck aen te houden, dat doch de Separatie-Dam tot Wulpen fouden mogen leggen. Ende als den Pensionaris vander Cruyce, den Landthouder Ruefcas en Watergraef Cardinael, staende in het Voorhuys van den Grave van Hornes, ter presentie van den Collonel Sint Amand, ontrent Capiteyn Vleugels sterck aenhielden tot het mogen leggen van de voorfz Separatie-Dam, om als dan haer Water te kunnen af tappen; Soo vraeghde den gemelten Capiteyn onder anderen aen haer, of sy wel verseeckert waren, als den Dam allagh, dat den Gouverneur van Nieupoort t'haren gevalle fijne inundatie drie voet soude aftappen; ende alle drie t'effens positivement daer op antwoordende van jae; soo seyde hy Capiteyn voornoemt, wil den Gouverneur van Nieupoort, om U L. te helpen, fijn Stadt hazarderen, den Grave van Hornes niet, want met het verlies van Nieupoort, soo was Veurne en Dixmuyden oock capot. Waer mede dat discours ophieldt, en nae die tydt hare sollicitation te niet liepen, en eyndelijck geheel ceffeerden.

(7)

En kan verders geprefumeert werden wat conduiten de qualijck Ge-
intentionneerdens om de uytlatinge der Wateren, in plaetse van de in-
latinge te bevorderen, gebruyckt hebben, voornamentlijck als men
reflectie maect op die frequente deputatien naer Nieupoort, alwaer
zy apparentelijck de selve complimenten als aen den Grave van Hor-
nes, den Collonel Scheltinga, Heeckeren, Rhijnhard, St. Amant,
ende den Capiteyn Vleugels gemaect hebben.

Welcke presumptie versterckt wordt door de antwoordt die vander
Cruysse neffens een ander Gedeputeerde aen den Collonel Sint Amant
dede, doen hy haer declareerde de Grave van Hornes om geen confi-
deratie of beloften soude gedogen of conniveren, dat de inundatien
fouden gestremt, of de Wateren afgetrocken werden, seggende in
substantie dese woorden: *Puisque Monsr. le Comte de Hornes est si
difficile, & que nous voyons, qu'il n'y a rien a faire avec luy, nous nous
adresserons alieurs.*

Dit inunderen der Moeten alsoo geen effect forterende, soo is men
tot Nieupoort verder soo ombragicus en difficiël geweest om ons Wa-
ter te geven, alleen tot vullinge der Grachten, datmen continueel
daer over heeft moeten klagen, schryven en besendinge doen, als
blijckt uyt de Brieven, van tydt tot tydt door den Grave van Hornes
aenden Gouverneur aldaer geschreven, ende by de volgende Copien.

Alle volgende Brieven daer een *NB.* by staet, zijn geschreven in
tydt vande Sprinckvloet, en derhalven blyckt daer uyt dat de Vloeden
hoogh genoeg geweest zijn om suffisant Water, (indien men gewilt
hadde.)

Le 20. Octobre 1692. de Dixmuyde, Fol. 27.

Je vous supplié Monsr., de lacher tous les eaux que vous pouvés leur
en donner & a nous aussi.

Den 25. dito, Fol. 35.

De Heer Swaen, Major in 't Regiment vanden Baton van Heec-
keren, naer Nieupoort gefonden, omme den Gouverneur aldaer te
verfoecken, met allen Getyden en gelegentheden soo veel Water na
Veurne in te laten, als 't hem mogelijk sal zyn, dewyle den dienft
vanden Lande sulcks hooghnoedig requireerden.

Welck mondelingh verfoeck is ondersteunt geweest vanden vol-
genden Brief.

NB. Je vous prie Monsr. de faire entrer a toutes les marées d'au-
tant d'eau qu'il est possible, surquoy le Major Swaen vous parlera
plus specifiquement, il est plus juste, que les Paisans patissent que
d'interesser la reputation des armes, je suis persuadé que vous serés de
mon sentiment.

NB. Den 27. October, Fol. 36. verso.

Den Ingenieur Plante van Dixmuyden met den dagh gefonden nae
Nieupoort, om te sien hoe het daer al stont, en principael met het
Water, gelijk mede of men aldaer door de Sluyfen wel soo veel inliet
als men koste, verders sich aenden Gouverneur te adresseren, en aen
denselven te remonstreren het gevaer dat'er te risqueren soude zyn, in
gevalle den Vyandt Veurne soude willen attaqueren, en men, als het
te laet soude zyn, sich van de Wateren dan niet soude kunnen bedie-
nen

(8)

nen, en te versoecken dat doch geen gelegentheyt voorby soude willen laten gaen van soo veel Water te doen geven, als 't hem mogelijk soude zyn.

Le 4. de Novembre 1692. Furnes, Fol. 42. verso.

Je vous supplie treshumblement Monfr. de nous donner des eaux sans perte de temps, par les deux Ecluses de Nieupoort, pour remplir seulement nos fossés, car je les trouve au secq, je vous donneray part, quand ils seront remplis.

NB. Le 8. de Novembre, Fol. 46.

Je vous prie treshumblement Monfr de nous donner des eaux aussitost, qu'il sera possible, je vous donneray advis, quand il sera assé.

NB. Le 12. Novembre, Fol. 52.

Comme on manque de l'eau dans les fossés de cette Place, je vous supplie treshumblement, Monfr., de nous les donner, je vous donneray advis, quand nous en aurons assé.

Le 19. Novembre, Fol. 63. verso.

Comme ceux de Dunkerque, tirent tous nos eaux, ce qui a diminué dans nos fossés plus que deux pieds, je vous supplie treshumblement, Monfr. de nous en donner autant d'eaux, que nous en aurons besoing, je ne manqueray pas de vous en faire sçavoir par un expres, quand nous aurons assé.

NB. Le 19. Novembre, Fol. 66. verso.

J'avois esperés que vous auriez eu la bonté de nous donner de l'eau, mais au contraire elles diminuent toujours, & toute la Pays a l'encour d'icy est entierement au secq, & nos fossés mesmes le sont aussi en plusieurs endroits, je vous supplie donc ancor treshumblement, Monfr. de nous donner sans perdre un moment autant d'eau que vous pourrés, je vous fairay sçavoir quand cela suffira.

NB. Le 8. Decembre, Fol. 77. verso.

Comme les eaux depuis vostre depart, se sont encor diminuées beaucoup, & que nous ne l'avons pas suffisamment pour rompre les glaces, je vous supplie treshumblement, Monfr. d'avoir la bonté de nous en donner, par vos deux Ecluses en tous les Marées, d'autant jusques que je me donne l'honneur de vous advertir, quand nous aurons assé.

NB. Dien selven naermiddagh, den Capiteyn Rademaker ten overvloede noch gesonden naer Nieupoort, omme met den Heere Gouverneur te spreekken, en te versoecken dat doch door de Sluysen op't spoedighste Water soude gelieven te geven, soo ende gelijk by onte Missive, vanden morgen derwaerts geschickt, hadden versoecht.

Le 9. Decembre, Fol. 78. verso.

Je me suis donné l'honneur de vous écrire hier, pour vous prier de nous donner de l'eau, par vos deux Ecluses, & d'y vouloir continuer
jus-

(9)

jusques que je vous manderois que nous aurions assés, mais jusques a present il nous est pas venu, au contraire ils se sont encor diminués de maniere que nous n'avons point de l'eau assés dans les fossés, pour pouvoir rompre les glaces, ainsi je vous supplié, Monfr., de ne perdre aucun moment de nous en donner; j'ay fait visiter par les Ingenieurs Rhijnhart & Vleugles, & les Deputés du Magistrat, les eaux dont nous avons parlé quand vous estiés dernièrement, icy mais ils ont trouve que l'affaire ne pressoit point.

NB. Le 10. Decembre, au matin, Fol. 81. verso.

Vous verrés par la Memoire cy-jointe, que les Ennemis menacent également nos places, c'est pourquoy je vous prie Monfr. de nous donner autant d'eau, qu'il vous sera possible, puis qui nous en avons grandement besoing.

NB. Le 10. Decembre, apresmidy, Fol. 83.

Vous verrés par la Memoire cy-jointe, les confirmations des precedents avis, & comme les affaires pressent, je ne peux comprendre a quoy cela tient que nous ne recevons pas de l'eau.

Le 13. Decembre, Fol. 86. verso.

Vous verrés par la Memoire cy-jointe, l'avis que j'ay reçu de la continuation des grans preparatifs, que les Ennemis font a Dunkerque, qui font connoistre qu'ils ont la vue sur Nieupoort, ou cette place. je vous supplie treshumblement, Monfr., de continuer a nous donner de l'eau, car au lieu de augmenter il diminue.

Den seventienden December, 1692. is den Prince van Commercy, Hertogh van Wirtemberg en Grave van Hornes tot Nieupoort geweest, en hebben over 't subject van 't Water wel serieuselijck met den Gouverneur gesproocken.

Le 19. Decembre, Fol. 92.

Je ne sçauois comprendre a quoy il tient que nous ne recevons point de l'eau, & qu'elle diminue tousjours, il nous manque au de la des deux pieds, dans nos fossés il faut necessairement, que ceux qui ont la direction de vos Ecluses vous abusent & trompent, je vous prie, Monfr. d'y pourvoir.

Staet te noteren, dat, niet jegenstaende den negentienden December de Springvloedt begon, en tot den ses en twintighsten continueerden, soo heeftmen tot den vijf en twintighsten geen vermeerderinge van Water vernomen, maer wel vanden vijf en twintighsten tot den ses en twintighsten, zynde den laetsten dagh vande Springhvloet, wanneer het Water soo schielijck inde Gracht wafte, dat men vresende, dat de Dammen die 't Water inde Gracht hielden, souden doorbreecken, geobligeert is geweest op den ses en twintighsten aen den Gouverneur van Nieupoort te schryven, datmen als doen Water genoeg hadde, 't welcke doet presumeren datmen de voorgaende dagen vande Springh-vloet heeft genegligeert Water in te setten, alsoo men geobserveert heeft, dat gedurende den Springhvloet, door een, of uytterlijck twee Getyen, onse Grachten genoeghsaem vol waren.

C

Den

(10)

Den 28. December, Fol. 101. verso.

Van den morgen is den Capiteyn Rademaker naer Nieuwpoort gefonden, omme den Gouverneur vande mouvementen der Vyanden herwaerts aen te adverteren, en hem te persuaderen om soo veel Water, sonder tydtversuym, door alle sijne Sluyfen in te laten, als eenighsints soude kunnen doen.

Noch dien selven morgen den Generael Major Holle, en Collonel Beyma van Veurne over Nieupoort na Dixmuyden vertreckende, gerecommandeert aenden Gouverneur mondelingh te seggen dat de Vyanden naer de Plaetsen van Veurne en Nieupoort in marsch waren, en den selven te versoeken door sijne Sluyfen soo veel Water alomme te geven, als 't hem doenlijk soude zyn, en dieswegens geen moment tydt te versuymen, 't geen gemelte Heeren aennamen te sullen doen, gelijk mede om den Dijck tot Ramskappel door te steecken.

Apresmidy, au Gouverneur, Fol. 103. verso.

Vous verrés par les nouvelles, que je viens de recevoir a ce moment, que les Ennemis ne tarderont Guerre a mettre leurs desseins en execution, & en verité, Monfr., je crois que cela regarde de plus vostre place, cependant il convient pour nostre seureté, qu'on nous donne encor plus des eaux, la nostre se diminuant a vue d'œil, je crois decouvrir ce qui en est la cause, & la mauvaisé intention des Auteurs, je tacheray a y poster les remedes necessaires.

Le 30. Decembre, Fol. 105.

Le Ennemis se sont saisis de toutes les Advenues, & les Prisonniers disent tous unanimement, qu'ils en veulent a cette place, en tout cas il ne faut presentement perdre un moment de temps a inunder toute la Chastelenie, il est necessaire de couper digne a Ramskappel, & les autres, que vous trouverés convenable.

Le 31. Decembre, Fol. 106.

De puis celle que je vous ay écrit hier les Ennemis continuent, leur mouvement, au reste tous les Advenues sont occupées par les Camps, qu'ils ont formés tout a l'entour de cette Ville, j'espere, Monfr., que dans cette occasion vous souviendrés de ce que nous sommes convenues, pour nous donner par tout a l'entour de cette place autant d'eau, qu'il sera possible, je vous prie de ne perdre pas un moment de temps, pour mettre tout en œuvre, & d'inunder toute la Chastelenye.

Den eersten January, 1693. Fol. 106 verso.

Naer Dixmuyden aenden Generael Major Holle geschreven, dat dog den Gouverneur van Nieupoort soude versoeken, soo veel Water met alle spoet te geven, als hem eenighsints doenlijk soude zyn, om indien het mogelijk was, het gantsche Veurne Ambacht te inunderen.

En staet te noteren, datmen soo ras geen Water genoegh in de Grachten hadde, of men sagh het selve den volgenden, en andere dagen wederom merckelijck vermindert. Hoe nu, en door wiens directie 't selve is geschiet, kan nader geëxamineert werden.

De

(11)

De principaelste die daer toe van wegen de Magistraet en Ambacht van Veurne zijn gebruyckt geweest, waren den Landt-houder Cardinael, Revaert vander Kruyssen, en andere.

Soo dat het stremmen van het desseyne, om de Moeren vol te setten, is d'oorfaecke geweest van het verlies van Veurne, want by aldien de selve hadden vol geweest, en op een pijl gestaen met de inundatie in't Noorden, gelijk het concept was, soo hadde den Vyandt aen die kant geen acces altoos tot de Stadt gehadt, ende het was hem oock onmogelijk geweest die inundatie af te trekken, het geene hy nu met gemak binnen den tydt van ses a seven dagen heeft gedaen, en daer door gemelte Stadt gewonnen.

Verders consteert hier uyt, hoe frivool, captieus, en tegens sijn beter weten, den Gouverneur van Nieupoort, om sijn conduite te justificeren, een Brief vanden Grave van Hornes allegueert, gedaect den ses en twintighsten December.

Want die Brief alleen spreekt van het Water inde Gracht, die hy in een Getyde, of uytterlijck in twee, kost volsetten.

En niet vande inundatie, om de Stadt en volsetten van de Moeren, door weygeringe en manquement van welcke, den Vyandt bequaemheyt heeft gevonden om de Stadt te attaqueren, en te emporterren.

Het welcke anders niet hadde kunnen geschieden.

De waerheydt hier van blyckt klaerlijck by de voorverhaelde Brieven, namentlijck vanden 8. 12. 19. en 22. November, item, 8. 9. 10. 13. en 19. December, in welcke Brieven gespecificeert staet, dat men hem t'elckens soude kennisse geven, als men Water genoegh in de Gracht had, het welck oock van tydt tot tydt, gelijk op den ses en twintighsten December, geschiet is.

En is te noteren, dat sedert dien dagh, het water wederom in plaets van te vermeerren, continueel verminderde.

Daer en boven heeft men oock geen effect gehadt van die sterkinge en toefegginge, die den Gouverneur van Nieupoort t'elckens gegeven heeft gehadt, namentlijck in drie, of uytterlijck vier tyden, een half uyr rontom de Stadt het Water te kunnen setten, ja soo hoogh dat het op de Marckt soude staen: Daer hy nochtans sedert den acht en twintighsten December wist dat den Vyandt niet alleen in marsch was, maer oock de Stadt van Veurne berent had; en hoe seer men als doen om Water verlegen was, daer hy nochtans van den acht en twintighsten December, tot den selden January twintigh Getyden, ja zelfs in de Sprinckvloet, gehadt heeft, met Westelijcke en Noord-westelijcke Winden.

Noch andere verscheydene Annotatien, onder den Collonel Rhijnhart, en Capiteyn Vleugels, tot dese saecke specterende, gemaect, heeft men om hare afwesentheydt noch niet kunnen bekomen.

(11)

De prinselijke dienaar van wege de Magist. van Amsterdam
 van Verre zijnde geweest, was den Landt houder Casti-
 nael, Keizer van de Nederlanden, en de Staten
 Soeder het Rijn van het delven, om de leeren vol te stellen,
 is d'ouderke geweest, want verhoort van Verre, want by ziden de
 selve hebben verhoort, en op een tijdstip met de hande in
 Noorden, gelijck het een was, hebbe den Vynde van die
 kant geene verhoort, dat de Staten, ende het was hem oock on-
 mogelijk geweest die hande te hebben, het geene by nu met
 geenek dijn den twe van de Staten, ende het was hem oock on-
 der gemeine stadi gewonnen.

Verder contere hier uit, bock, vool, capitan, en tegens sin
 boer weien, den Gouverneur van Amsterdam, om sijn conditie te
 justitieren, een Brie van den Gouverneur van Amstredam, gedi-
 ceert den 12ten twinghden December.

Want die Brie alreer gediect van het Water inde Gacht, die by
 in een Gede, oeffenlijck in twee, koff volken.
 In niet van de lande, om te hebben volken van de Moeren,
 door weyginge en ma. gediect van welke, den Vynde bedin-
 hort heeft gevonden om de Stadt te verhooren, en te contereien.
 Het welck alreer niet hadde kunnen gediect.

De was, die hier van sijn tijt, die by de voorverhede Brie-
 van, en de Staten, den 12ten December, nam, 8. g. 10.
 12 en 10. December, in welke Brie van gediect, dat men
 hem selkens soude kennisse geven, als men Water gediect in de
 Gacht had, het welck oock van tijt tot tijt, gelijck op den 12en en
 twinghden December, het is.

En in te noteren, dat die Brie, het water welen in sijn
 van te verhooren, contereien, ende het is.

Dier en hoer niet men oock ge. die Brie, die hier van sijn tijt, die by de
 en toefginge, die den Gouverneur van Amsterdam, selkens gedi-
 ven heeft, hadt, namenslijck in drie, oeffenlijck vier tyden, een
 half tyden, om de Stadt het Water te laten, ja soo hoogh
 dat het op de Markt soude sijn: De Brie, die noteren souden den 12en en
 twinghden December, wil daer den Vynde gediect in manen was,
 maar oock de Stadt van Verre beten, had, en het is te noteren, als door
 om Water verhooren was, die by contereien van den 12ten twingh-
 den December, souden sijn, twinghden Gediect, ja sijn in
 de Staten, gediect, met Westelijken Noord-welchij-
 ke Winden.

Noch andere verhooren Annoumen, onder den Colonn Rijn-
 hart, en Capiteyn Vleugel, ende de sache souden ge-
 maect, heeten om hiet, want die noch niet konnen be-
 komen.